

Kurdiska

TEXT & FOTO:
Staffan Eng

Språkfamilj:

Kurdiskan tillhör den iranska grenen av de indoeuropeiska språken. Den är nära släkt med zaza- och gorani-språken i Turkiet och Iran, som av talarna själva också betecknas som kurdiska.

Alfabet: Kurdiska har skrivits på fyra olika alfabet. I Turkiet och Syrien används det latinska, i Iran och Irak det arabiska. Tidigare har även kyrilliska och armeniska bokstäver använts.

25
miljoner i världen talar kurdiska, framför allt i Turkiet, Iran, Irak och Syrien.

Grammatik:
I kurmanji böjs verb i dåtid – men inte i presens – efter objektet i stället för subjektet. Samtidigt får subjektet en ergativändelse. I *keçikê du sêw xwarin*, 'flickan åt två äpplen', böjs *xwar*, 'ät', efter *sêw*, 'äpple', medan *keçik*, 'flicka', får -ê på slutet. Detta kallas *kluvnen ergativitet*.

Några kurdiska ord och fraser

rojbaş رۆژباش = 'god dag'
Xwa hafiz خوا حافظ = 'hej då'
– ordagrant 'Gud skyddar dig'.
gul گۆل = 'blomma'.
mirdin = مردن = 'dö' – har samma ursprung som svenskans 'mörda'.
Şam şekir e welat şîrîntîre = 'Damaskus är sött, landet är sötare' – motsvarar 'Borta bra, men hemma bäst'.
Şêr şêre çî jin e çî mêre
شێر شێره چ ژنه چ مێره = 'Ett lejon är ett lejon, oavsett om det är kvinna eller man' (duglighet är viktigare än kön).

I dag är
KURDISKA
ett av de
största språken
i Sverige

Newzad Hirori är chef för Kurdiska biblioteket, som har litteratur på alla kurdiska dialekter. Det är världens enda bibliotek i sitt slag.

Så många har kurdiska som modersmål i Sverige (2015), vilket gör kurdiskan till landets femte största språk:

84 000

Foto: Istockphoto. Illustration: Gustaf Öhrnell Hjalmar

Kurmanji var en hotad dialekt

SOM CHEF FÖR Kurdiska biblioteket i Stockholm drivs Newzad Hirori av en vilja att bevara och upplysa om det kurdiska språket och kulturen.

– För tio år sedan var kurmanji en utrotningshotad språkform. Så allvarligt var det faktiskt, säger han.

Då hade kurmanji – den största kurdiska dialekten, som talas i Turkiet och Syrien – varit förbjuden i Turkiet i 80 år.

– Personer kunde bli fängslade bara för att de använde de kurdiska bokstäverna *w*, *q* och *x*, som saknas i det turkiska alfabetet.

Förbudet har lett till att biblioteket har fler böcker på sorani – den näst största dialekten, som talas i Iran och Irak. Men talare av de olika dialekterna har svårt att förstå varandra. Newzad Hirori brukar jämföra med svenska och danska.

Hans egen dialekt är kurmanji. Den utmärks av en flitig kasus- och genusböjning, som han upplever ger en större precision i språket.

– I *Mamostayê şagirdê xwe dît*, 'Läraren såg sin elev', står 'läraren' i feminitivum och 'elev' i maskulinum. Då är det tydligare vem som såg vem.

I dag är det tillåtet att skriva och undervisa på kurdiska i Turkiet igen. Därför är Newzad Hirori optimistisk inför framtiden. Kontakter över gränserna gör att förståelsen ökar.